

профорієнтаційної діяльності та можливість проходження кандидатом стажування з метою ознайомлення зі змістом поліцейської діяльності. А усвідомлення власних здібностей та якостей забезпечується функціонуванням професійно-психологічного відбору на службу до Національної поліції України.

Отже, процес професійного становлення працівника поліції в наш час багато в чому обумовлений достатньо суперечливими за змістом та спрямованістю соціально-психологічними факторами. Успішне становлення особистості правоохоронця – майстра своєї справи, готового до ефективного виконання службових завдань потребує вирішення проблем комплексного характеру, що полягає у взаємоузгодженості макро- та мікросоціальних факторів. Саме виважена державна політика та проведення послідовного реформування органів внутрішніх справ, мають забезпечити успішність подальшого формування соціально-психологічних умов професійного становлення працівників Національної поліції України, а саме:

- формування свідомого ставлення населення щодо дотримання вимог законодавства;
- формування позитивного іміджу поліції у суспільстві, що передбачає розвиток спрямованості суспільної думки на усвідомлення значимості професії працівника поліції;
- створення умов правової та соціальної захищеності працівників поліції;
- розвиток у працівників поліції високих моральних і професійних цінностей та ідеалів;
- формування психологічної готовності правоохоронців до виконання службових завдань;
- створення у професійних колективах поліцейських соціально-психологічного клімату, сприятливого для ефективного перебігу процесу професійного становлення.

Отримано 28.02.2017

УДК 159.9:351.749.6.

Олена Олександрівна ДОБРОВОЛЬСЬКА,

*викладач кафедри психології та педагогіки факультету № 3
Одеського державного університету внутрішніх справ*

ОСОБЛИВОСТІ ПСИХОЛОГІЧНОЇ АДАПТАЦІЇ КУРСАНТІВ ДО НАВЧАННЯ У ВНЗ СИСТЕМИ МВС УКРАЇНИ

*Проаналізовано поняття «психологічна адаптація курсантів»,
обговорено зміст цього феномена, визначено головні труднощі, що впливають*

на адаптаційний процес. Розглянуто найбільш типові симптоми психологічної дезадаптації курсантів-першокурсників.

Вступаючи на поріг нового навчального закладу (а саме – навчального закладу системи МВС), курсант-першокурсник почуває себе невпевнено. В психологічній літературі, можемо навіть зустріти такий термін, як «навчальна фобія», що означає – страх перед відвідуванням навчального закладу. В цьому випадку часто мова йде не лише про страх перед новим, а й про страх при зміні звичного способу життя (від'їзд з рідної домівки, розлучення із батьками тощо). Відбувається так званий процес адаптації. А адаптація, як ми всі з вами знаємо, (лат. *Adapto* – пристосовую) – це процес активного пристосування організму, або особистості, до нових умов середовища.

Термін «адаптація» використовується в різних галузях наукового знання, однак дослідниками ще не вироблено єдиної думки про його зміст. Так, одні – розглядають адаптацію як процес або результат «*пристосування*», а інші – як «*взаємодію*» людини з людиною, з певним колективом або групою, або як «*взаємодію*» людини і навколишнього середовища.

Саме тому, ми можемо зазначити, що пристосування курсантів-першокурсників в умовах нового середовища, в умовах діяльності навчального закладу системи МВС не завжди проходить успішно.

Проведені нами дослідження адаптаційного процесу курсантів в умовах діяльності вишу, дозволяють нам виділити наступні **основні труднощі**:

- переживання, пов'язані з періодом переходу від шкільного до дорослого життя;
- відсутність та невизначеність остаточної мотивації вибору професії;
- недостатня психологічна підготовка до самостійного життя, необхідності приймати рішення, брати на себе відповідальність за власні дії і вчинки;
- невміння здійснювати психологічну саморегуляцію поведінки і діяльності, що підсилюється відсутністю звичного повсякденного контролю з боку батьків;
- нові умови діяльності курсанта у ВНЗ – це якісно інша система співвідношення відповідальності і залежності, де на перший план виступає необхідність самостійної регуляції своєї поведінки;
- пошук оптимального режиму праці і відпочинку в нових умовах;
- налагодження побуту і самообслуговування, особливо при переході до життя в гуртожитку;
- відсутність навичок самостійної роботи [1, с. 55];
- специфіка діяльності навчального закладу та ін.

Психологічний стан курсанта, в перші дні першого семестру є досить специфічним. Він не повторюється у процесі подальшого навчання; втім, його проходження визначає, до певної міри, успішність процесу адаптації курсанта до умов навчання у виші. Цей емоційний стан – процес так званої дезадаптації, виникає як результат несвідомого співвіднесення попередніх очікувань першокурсника від навчання у вузі та його перших вражень саме від цього процесу.

Виділяють такі симптоми психологічної дезадаптації:

- підвищені емоційне збудження, тривожність, нейротизм;
- зниження комунікативних навиків, емоційної стійкості, навиків самоконтролю;

- з'являється почуття неповноцінності у стосунках із товаришами, викладачами, офіцерами та батьками, а в поведінці в цілому спостерігається сором'язливість;

- зниження успішності, недостатня зосередженість й увага під час навчальних занять;

- скарги на самопочуття, сон та втрату інтересу до навчання.

Внаслідок цих проявів розвиваються:

- неадекватні форми реагування;

- порушення поведінки, емоційні розлади тощо [2, с. 43].

За результатами наших досліджень до найбільш *типових симптомів дезадаптаційної поведінки курсанта-першокурсника* слід віднести: підвищену тривожність, дефіцит міжособистісних контактів, замкнутість, домінування інтелектуальної сфери над психоемоційною.

Таким чином, саме особисті взаємовідносини – один із найважливіших факторів позитивного психологічного клімату взводу, «психоемоційного благополуччя» всіх його членів. Кожен курсант займає в колективі певне місце не лише в системі ділових відносин, але й в системі особистісних. Особистісні взаємини, як правило, складаються стихійно, через цілий ряд психологічних обставин. Становище курсанта може бути благополучним: прийнятність в колективі, відчуття симпатії зі сторони колег, власна зустрічна симпатія тощо. Така психологічна ситуація переживається ним як почуття єдності з колективом, яке, в свою чергу, сприяє впевненості в собі, відчуттю «захищеності». Неблагополуччя у взаємовідносинах з колегами, переживання власного відчуження від колективу може призвести до ускладнень у розвитку особистості. Стан психологічної ізоляції негативним чином впливає на розвиток особистості, на ефективність її діяльності та на саме навчання. Такі курсанти можуть погано навчатися, у спілкуванні можуть бути грубими, афективними та агресивними [3, с. 35].

Отже, таким чином ми можемо зробити висновок, що на процес адаптації курсантів-першокурсників значною мірою впливають

взаємовідносини в їх колективі та наявність в ньому мікрогруп. І саме це мікросередовище й визначає творчі успіхи, загальне емоційне благополуччя та здоров'я особистості курсанта.

Список бібліографічних посилань

1. Адаптація організму подростокв к учебной нагрузке/под ред. Д. В. Колесова. М.: Педагогика, 1987. 152 с.
2. Кинелев С. В. Адаптация личности как социальное явление. *Психологический журнал*. 1991. Т. 12, № 4. С. 41–49.
3. Корнієнко О. В. Підтримання психоматичного здоров'я практично здорових людей: навч. посіб. Київ: Київ. ун-т, 2000. 126 с.

Отримано 28.02.2017

УДК 378.635.174

Маргарита Вікторівна ЗАКАБЛУК,

*аспірант Харківського національного університету внутрішніх справ;
ORCID: <http://orcid.org/0000-0001-5179-5278>*

ПСИХОЛОГО-ПЕДАГОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ДІЛЬНИЧНИХ ОФІЦЕРІВ ПОЛІЦІЇ

Розглянуто проблеми психолого-педагогічної підготовки майбутніх дільничних офіцерів поліції з позиції особистісно-діяльнісного підходу. Акцентовано на необхідності врахування структури професійної діяльності дільничного офіцера поліції при формуванні змісту психолого-педагогічної підготовки, а також індивідуально-психологічних особливостей особистості майбутніх дільничних офіцерів поліції.

Значна роль психології і педагогіки в діяльності поліції як правоохоронного органу обумовлена тим, що право не є єдиним регулятором суспільного життя. Перед дільничним офіцером поліції завжди стоїть оцінка психолого-педагогічних чинників протиправної поведінки громадян. Для розв'язання цієї проблеми особливу увагу необхідно звертати на соціально-психологічні явища, які виступають на фоні оперативної обстановки, а також на ті моменти, які можуть негативно впливати на неї. Соціально-психологічними явищами, які можуть впливати на оперативну обстановку, можуть бути спосіб життя даної групи населення, їх трудова діяльність, загальний рівень освіти, культура населення. За певних умов ці особливості можуть стати потенційною причиною погіршення оперативної обстановки на адміністративній дільниці. Для підтримання правопорядку на своїй дільниці дільничному офіцеру поліції необхідно знаходити загальну мову з кожним громадянином, проводити профілактику правопорушень,